

HE 130/2018 vp

Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi Kilpailu- ja kuluttajavirastosta annetun lain muuttamisesta ja eräksi siihen liittyviksi laeiksi

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ

Esityksessä ehdotetaan maistraattien tehtävänä olevan kuluttajaneuvonnan siirtämistä Kilpailu- ja kuluttajavirastolle. Kilpailu- ja kuluttajavirastosta annettuun lakiin lisättäisiin kuluttajaneuvonnasta annetun lain säännökset kuluttajaneuvonnan sisällöstä, kuluttajaneuvontaan oikeutetuista, kuluttajaneuvonnan maksuttomuudesta ja kuluttajaneuvontapalvelujen ostamisesta. Kilpailu- ja kuluttajaviraston tehtäviin lisättäisiin kuluttajaneuvonnan järjestäminen. Laki kuluttajaneuvonnasta kumottaisiin. Kuluttajariitalautakunnasta annettuun lakiin ja valmiuslakiin tehtäisiin teknisiä muutoksia.

Esityksellä ei olisi vaikutuksia kuluttajaneuvonnan nykyiseen resursointiin.

Ehdotettu laki liittyy pääministeri Juha Sipilän hallituksen tekemään linjaukseen valtion hallintotehtävissä noudatettavista periaatteista ja on osa maistraattien uudelleenorganisointia.

Esitys liittyy valtion vuoden 2019 talousarvioesitykseen ja on tarkoitettu käsiteltäväksi sen yhteydessä.

Lait ovat tarkoitettut tulemaan voimaan 1 päivänä tammikuuta 2019.

PERUSTELUT

1 Nykytila

Kuluttajaneuvonnan järjestämisestä säädetään kuluttajaneuvonnasta annetussa laissa (800/2008). Lain mukaan kuluttajaneuvontapalvelujen järjestäminen on valtion rahoittamaa ja järjestämää toimintaa.

Kuluttajaneuvonnassa annetussa laissa määritellään kuluttajaneuvonnan sisältö. Kuluttajaneuvonnassa annetaan kuluttajille ja elinkeinonharjoittajille tietoja ja neuvontaa kuluttajalle merkittävistä asioista sekä kuluttajan oikeudellisesta asemasta. Lisäksi kuluttajia avustetaan yksittäisen elinkeinonharjoittajan ja kuluttajan välisessä ristiriitatilanteessa selvittämällä asiaa ja pyrkimällä sovintoratkaisuun sekä ohjataan kuluttaja tarvittaessa asianmukaiseen oikeussuojaa antavaan toimielimeen. Kuluttajaneuvonnassa osallistutaan kulutushyödykkeiden hintojen, laadun, markkinoinnin ja sopimusehtojen seurantaan sekä avustetaan pyynnöstä muita kuluttajaviranomaisia.

Maistraatit hoitavat kuluttajaneuvontaa valtakunnallisena tehtävänä. Kuluttajaneuvontaa on saatavilla tasapuolisesti koko maassa keskitetyn puhelinpalvelun ja sähköisten järjestelmien avulla. Kuluttajaneuvontaa voi saada mistä tahansa neuvontaa antavasta maistraatista. Ahvenanmaan maakuntaa lukuun ottamatta kuluttajaneuvonta on valtiovarainministeriön asetuksella määrätty tiettyjen maistraattien tehtäväksi ottaen huomioon palvelujen tarkoituksenmukaisuus ja alueellinen saatavuus. Vuonna 2017 maistraatteihin sijoitettua kuluttajaneuvonnan henkilöstöä, joiden työajasta vähintään 50 % oli kuluttajaneuvontaa, oli 58 henkilöä. Kuluttajaneuvonnan henkilöstöä oli 23 eri paikkakunnalla. Näistä toimipaikoista 13 oli yhden neuvonnan toimipaikkoja. Maistraattien budjetissa kuluttajaneuvonnan menot sisältyvät maistraattien toimintamenoihin eikä niitä ole eritelty.

Maistraatit voivat myös ostaa kuluttajaneuvontapalveluja tehtävän hoitamiseen sopivalta tuottajalta. Ostopalvelumahdollisuutta ei ole käytetty.

Ahvenanmaalla maistraatin tehtäviä hoitaa Ahvenanmaan valtionvirasto ja kuluttajaneuvonnasta huolehtii Ålands ombudsmannmyndighet -niminen viranomainen.

Kilpailu- ja kuluttajavirasto johtaa, ohjaa ja valvoo kuluttajaneuvontaa.

Kuluttajaneuvontaan ovat oikeutettuja ensisijaisesti kuluttajan asemassa olevat henkilöt, joilla on kotikunta Suomessa taikka koti- tai asuinpaikka toisessa Euroopan unionin jäsenvaltiossa tai Euroopan talousalueeseen kuuluvassa valtiossa. Kuluttajaneuvontaa antavan henkilön kelpoisuusvaatimuksena on, että hänellä on tehtävään soveltuva korkeakoulututkinto sekä sellainen taito ja kokemus, jota tehtävän asianmukainen hoitaminen edellyttää.

Kuluttajaneuvonta on maksutonta, mutta maistraatti voi kuitenkin periä maksun erityiskustannuksia aiheuttavista suoritteista valtion maksuperustelaisissa (150/1992) säädetyllä tavalla.

EU-maiden väliseen, rajat ylittävään kauppaan liittyvä kuluttajaneuvonta ja erimielisyyksien sovittelu on keskitetty Euroopan kuluttajakeskukseen, jonka Suomen toimintoista Kilpailu- ja kuluttajavirasto vastaa. Neuvontatiimiin kuuluu myös kuluttajaneuvonnan henkilöstöä kahdesta maistraatista. Toiminta on yhteisrahoitteista komission kanssa ja perustuu komission kanssa tehtävään sopimukseen, jossa Kilpailu- ja kuluttajavirasto on pääsopimuskumppani ja Itä-Suomen aluehallintovirasto kahden maistraatin puolesta sivusopimuskumppani.

Ahvenanmaan itsehallintolain (1144/1991) 27 §:n 10 kohdan mukaan kuluttajansuoja on valtakunnan lainsäädäntövaltaan kuuluva asia. Itsehallintolain 30 §:ssä on säännökset valtakunnan viranomaisten hallintotoimivallasta ja menettelystä eräissä hallintoasioissa suhteessa Ahvenanmaan maakuntaan. Lain 30 §:n 11 kohdassa säädetään kuluttajaneuvonnan järjestämisestä maakunnassa. Lainkohdan mukaan maakunnan viranomaiset huolehtivat maakunnassa kuluttajaneuvontaa koskevan lainsäädännön mukaan maistraatille kuuluvista tehtävistä maakunnan ja valtion välisen sopimuksen mukaisesti. Sopimusasetus annetaan Ahvenanmaan itsehallintolain 32 §:n nojalla.

Kuluttajaneuvontaa koskevien tehtävien hoitamisesta Ahvenanmaalla annetun Tasavallan presidentin asetuksen (720/2014) 1 §:n mukaan Ålands ombudsmannamyndighet –niminen viranomainen vastaa Ahvenanmaan itsehallintolain 30 §:n 11 kohdan mukaan maakunnan viranomaisille kuuluvista kuluttajaneuvontatehtävistä. Asetuksen 2 §:n mukaan valtakunta vastaa asetuksen mukaisten tehtävien hoitamisesta aiheutuvista Ahvenanmaan maakunnan hallituksen menoista ja kustannuksista maakunnan hallituksen ja valtiovarainministeriön sopimuksen mukaisesti. Käytännössä Ahvenanmaan maakuntahallitus lähettää valtiovarainministeriölle esityksensä Ahvenanmaalle osoitettavasta määrärahasta kuluttajaneuvonnan hoitamiseen. Ahvenanmaan esityksen pohjalta valtiovarainministeriö osoitti aiemmin määrärahat Ahvenanmaalle, mutta viime vuosina maistraattien ohjaus- ja kehittämisyksikkö on tehnyt päätöksen valtiovarainministeriön pyynnöstä. Vuoden 2017 määräraha oli 46 000 euroa.

Kuluttajariitalautakunnasta annetun lain (8/2007) 1 luvun 5 §:ssä säädetään kuluttajariitalautakunnan muista tehtävistä. Pykälän 2 momentin toisen lauseen mukaan lautakunnan on annettava kunnallisille kuluttajaneuvojille oikeudellista neuvontaa ja muuta opastusta lautakunnan toimivaltaan kuuluvissa asioissa.

Valmiuslain (1552/2011) 29 §:ssä säädetään valvonta- ja ilmoitusvelvollisuudesta poikkeusoloissa. Säännöksen mukaan väestön toimeentulon turvaamiseksi valmiuslain 3 §:n 1–3 kohdassa tarkoitetuissa poikkeusoloissa elinkeinonharjoittaja on velvollinen pyynnöstä ilmoittamaan työ- ja elinkeinoministeriölle, Kilpailu- ja kuluttajavirastolle, aluehallintovirastolle ja kuluttajaneuvonnasta annetun lain nojalla kuluttajaneuvontaa antavalle maistraatille tiedot sellaisten päivittäistavara- ja huollon piiriin kuuluvien kulutushyödykkeiden kysyntä- ja tarjontatilanteesta, joilla on huomattava merkitys väestön toimeentulolle ja kansanterveydelle. Lisäksi elinkeinonharjoittajan on pyydytyssä laajuudessa ilmoitettava hyödykkeen hinta tai hinnoitteluperuste ja niiden muutokset, jos se on hintavalvontaa varten välttämätöntä. Valtioneuvoston asetuksella säädetään tarkemmin ilmoitusmenettelyn toteuttamisesta sekä määritellään ilmoitusmenettelyn alaiset hyödykkeet.

1.1 Ehdotetut muutokset

Taustaa

Valtiovarainministeriö asetti 31 päivänä elokuuta 2017 hankkeen toimikaudelle 1.9.2017–31.3.2019 valmistelemaan maistraattien uudelleenorganisointia, jonka lähtökohtana oli pääministeri Juha Sipilän hallituksen 5 päivänä huhtikuuta 2016 tekemä linjaus valtion hallintotehtävissä noudatettavista periaatteista. Ensimmäisenä periaatteena on valtakunnallinen toimivalta silloinkin, kun tehtävät edellyttävät alueellista tai paikallista läsnäoloa. Toisena periaatteena valtion hallintotehtävissä on valtakunnallisesti yhtenäisen toimintatavan ja ratkaisukäytännön soveltaminen.

Osana edellä mainittua hanketta kunta- ja uudistusministeri Anu Vehviläinen antoi vanhempi neuvonantaja Jouni Backmanille toimeksiannon selvittää ja arvioida maistraattien erilaisia or-

HE 130/2018 vp

ganisointivaihtoehtoja sekä tehdä tarvittaessa muita organisointi- ja kehittämisehdotuksia. Selvityshenkilö Backman luovutti raporttinsa kunta- ja uudistusministeri Vehviläiselle 8 päivänä marraskuuta 2017.

Selvityshenkilön tekemien ehdotusten pohjalta valtiovarainministeriö päätti 5 päivänä joulukuuta 2017 osana maistraattien ja Väestörekisterikeskuksen tehtävien yhdistämishankkeen muutospäätöstä, että maistraattien, Väestörekisterikeskuksen ja Itä-Suomen aluehallintovirastossa toimivan maistraattien ohjaus- ja kehittämissyksikön tehtävät yhdistetään vuoden 2020 alusta uudeksi valtakunnalliseksi virastoksi, jonka nimi on Digi- ja väestötietovirasto. Samassa yhteydessä päätettiin valmistella maistraattien kuluttajaneuvontatehtävien siirtäminen Kilpailu- ja kuluttajavirastoon myöhemmin hankkeen valmistelun yhteydessä linjattavan aikataulun mukaisesti.

Työ- ja elinkeinoministeriö selvitti kuluttajaneuvontatehtävien siirtoon liittyviä asioita yhdessä Kilpailu- ja kuluttajaviraston kanssa ja totesi 21 päivänä joulukuuta 2017 allekirjoitetussa päätöksessä, että kuluttajaneuvonnan siirto on työ- ja elinkeinoministeriön puolesta mahdollista toteuttaa vuoden 2019 alusta. Hankkeen ohjausryhmä linjasi 19 päivänä joulukuuta 2017 pitämässään kokouksessa jäsenten enemmistön kantana, että tehtäväsiirto on mahdollista toteuttaa muusta uudistuksesta poiketen jo vuoden 2019 alussa. Valtiovarainministeriö päätti 9 päivänä tammikuuta 2018 tekemällään päätöksellä, että kuluttajaneuvontatehtävät siirretään Kilpailu- ja kuluttajavirastoon vuoden 2019 alusta alkaen. Tarvittavat säädösmuutokset määritettiin valmisteltavaksi työ- ja elinkeinoministeriössä.

Ehdotetut muutokset

Laki kuluttajaneuvonnasta ehdotetaan kumottavaksi erillisellä lailla. Osa kuluttajaneuvonnasta annetun lain säännöksistä ehdotetaan siirrettäväksi lakiin Kilpailu- ja kuluttajavirastosta (661/2012). Kuluttajariitalautakunnasta annettuun lakiin ja valmiuslakiin ehdotetaan tehtäväksi teknisiä muutoksia.

Oikeusministeriö antaa erikseen hallituksen esityksen Ahvenanmaan itsehallintolain 30 §:n 11 kohdan muuttamisesta. Lainkohta koskee kuluttajaneuvonnan järjestämistä Ahvenanmaan maakunnassa.

Esityksessä ehdotetaan, että Kilpailu- ja kuluttajavirastosta annetun lain *1 luvun 2 §:ään* Kilpailu- ja kuluttajaviraston tehtävistä lisätään maininta, että Kilpailu- ja kuluttajavirasto huolehtii kuluttajaneuvonnan järjestämisestä.

Esityksessä ehdotetaan, että Kilpailu- ja kuluttajavirastosta annettuun lakiin lisätään uusi *2 a luku*, jonka otsikko olisi Kuluttajaneuvonta. Luku sisältäisi säännökset kuluttajaneuvonnan sisällöstä, kuluttajaneuvontaan oikeutetuista ja kuluttajaneuvonnan maksuttomuudesta sekä kuluttajaneuvontapalvelujen ostamisesta.

Ehdotetun lain 2 a luvun *16 a §:ssä* säädettäisiin kuluttajaneuvonnan sisällöstä. Säännös vastaisi pääosin voimassaolevaa kuluttajaneuvonnasta annetun lain 1 §:ää. Kuluttajaneuvonnassa annettaisiin kuluttajille ja elinkeinonharjoittajille tietoa ja neuvontaa kuluttajalle merkittävistä asioista sekä kuluttajan oikeudellisesta asemasta, avustettaisiin kuluttajaa yksittäisessä elinkeinonharjoittajan ja kuluttajan välisessä ristiriitatilanteessa selvittämällä asiaa ja pyrkimällä sovintoratkaisuun sekä ohjattaisiin kuluttaja tarvittaessa asianmukaiseen oikeussuojaa antavaan toimielimeen sekä osallistuttaisiin kulutushyödykkeiden hintojen, laadun, markkinoinnin ja sopimusehtojen seurantaan.

HE 130/2018 vp

Kuluttajaneuvonnan keskeinen tehtävä on neuvoa ja sovittaa kuluttajan ja elinkeinonharjoittajan välisissä yksittäisissä riita-asioissa. Tarkoituksena on auttaa kuluttajaa toimimaan itsenäisesti antamalla toimintaohjeita ja neuvoja asian hoitamiseksi. Sovittelussa kuluttajaneuvonta tarkastelee asiaa tasapuolisesti sekä kuluttajan että elinkeinonharjoittajan näkökulmasta.

Ehdotetun lain 2 a luvun 16 b §:ssä säädettäisiin kuluttajaneuvontaan oikeutetuista ja kuluttajaneuvonnan maksuttomuudesta. Pykälän 1 momentti kuluttajaneuvontaan oikeutetuista vastaisi voimassaolevaa kuluttajaneuvonnasta annetun lain 4 §:ää. Kuluttajaneuvontaa annettaisiin ensisijaisesti kuluttajan asemassa olevalle henkilölle, jolla on kotikunta Suomessa taikka koti- tai asuinpaikka toisessa Euroopan unionin jäsenvaltiossa tai Euroopan talousalueeseen kuuluvassa valtiossa.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin, että kuluttajaneuvonta on maksutonta, kuten voimassaolevassa laissa.

Ehdotetun lain 2 a luvun 16 c §:ssä säädettäisiin Kilpailu- ja kuluttajaviraston oikeudesta ostaa kuluttajaneuvontapalveluja tehtävän hoitamiseen sopivalta palvelun tuottajalta. Säännös vastaisi voimassaolevia kuluttajaneuvonnasta annetun lain 2 §:n 3 momenttia ja 3 §:ää sillä muutoksella, että palvelun ostajana olisi Kilpailu- ja kuluttajavirasto eikä maistraatti.

Pykälän 1 momentin mukaan Kilpailu- ja kuluttajavirasto voisi ostaa kuluttajaneuvontapalveluja tehtävän hoitamiseen sopivalta palvelun tuottajalta, joka kykenee hoitamaan kuluttajaneuvontapalvelut. Tämä merkitsee muun muassa sitä, että palvelun tuottajan tulee kyetä palvelemaan tasapuolisesti kaikkia kuluttajia ja voida toiminnallaan saavuttaa näiden luottamus. Kilpailu- ja kuluttajaviraston tulisi muun muassa arvioida palvelun tuottajan ja tämän henkilökunnan osaamista kuluttajaneuvonnan asioissa.

Palvelun tuottajien sopivuus kuluttajaneuvonnan hoitamiseen jäisi pitkälti Kilpailu- ja kuluttajaviraston harkintaan. Tätä harkintaa koskevat luonnollisesti yleiset hallintoa koskevat periaatteet. Palvelun tuottajan ja sen henkilöstön on kuluttajaneuvontatehtävässään noudatettava hallintolakia (434/2003), kielilakia (423/2003), saamen kielilakia (1086/2003) sekä viranomaisen toiminnan julkisuudesta annettua lakia (621/1999). Lisäksi kuluttajaneuvontaa antavaan henkilöön sovelletaan rikosoikeudellista virkavastuuta koskevia säännöksiä sekä vahingonkorvausvastuun osalta vahingonkorvauslakia (412/1974).

Pykälän 2 momentissa säädetään kuluttajaneuvontapalvelujen tuottamista koskevasta sopimuksesta. Säännöksen mukaan ostaessaan kuluttajaneuvontapalveluja Kilpailu- ja kuluttajaviraston olisi tehtävä edellä mainitun palvelun tuottajan kanssa sopimus kuluttajaneuvontapalvelujen tuottamisesta. Sopimus voitaisiin tehdä määräajaksi tai toistaiseksi. Jos sopimus on tehty määräajaksi, se päättyy määräajan umpeutuessa, jollei toisin sovita. Jos sopimus tehdään toistaiseksi, sopimuksen irtisanomisaikaa ei voida sopia kahta vuotta lyhyemmäksi. Näin pyritään turvaamaan se, että palveluiden tuottaminen on riittävässä määrin vakaata ja ennakoitavaa. Sopimuksen muista ehdoista ei ole katsottu tarpeelliseksi ottaa säännöksiä lakiin. Ne jäävät siten osapuolten sovittaviksi.

Pykälän 3 momentissa säädetään, että sopimusta koskevat riidat ratkaistaisiin hallinto-oikeudessa hallintoriita-asioina siten kuin hallintolainkäyttölaissa (586/1996) säädetään.

Ehdotetussa laissa mainitaan lisäksi, että henkilöstön asemasta valtionhallinnon toimintojen uudelleenjärjestelytilanteessa säädetään valtion virkamieslain (750/1994) 2 luvussa. Lisäksi mainitaan, että maistraattien kuluttajaneuvonnassa vireillä olevat asiat siirtyisivät tämän lain voimaan tullessa Kilpailu- ja kuluttajavirastolle.

HE 130/2018 vp

Laki kuluttajaneuvonnasta ehdotetaan kumottavaksi erillisellä lailla *kuluttajaneuvonnasta annetun lain kumoamisesta*.

Kuluttajariitalautakunnasta annetun lain 5 §:n 2 momentin toinen lause ehdotetaan kumottavaksi tarpeettomana. Voimassa olevan säännöksen mukaan kuluttajariitalautakunnan on annettava kunnallisille kuluttajaneuvojille oikeudellista neuvontaa ja muuta opastusta lautakunnan toimivaltaan kuuluvissa asioissa. Säännös on säädetty tilanteessa, jossa kuluttajaneuvonnan järjestäminen oli kuntien vastuulla, ja kuluttajaneuvojat olivat kuntien palveluksessa. Tällöin katsottiin tarpeelliseksi säätää neuvontavelvollisuudesta valtion viranomaisen ja kunnallisen viranomaisen välillä eikä säännöstä muutettu vuoden 2008 kuluttajaneuvonnasta annetun lain säätämisen yhteydessä. Tarvetta tällaiselle säännökselle ei kuitenkaan enää ole, koska kuluttajaneuvonta on jo vuodesta 2008 ollut valtion viranomaisen hoidettavana. Hallintolain 10 § sisältää yleisen säännöksen viranomaisten yhteistyöstä. Sen mukaan viranomaisen on toimivaltansa rajoissa ja asian vaatimassa laajuudessa muun muassa avustettava toista viranomaista tämän pyynnöstä hallintotehtävän hoitamisessa. Tarkoituksena on, että jatkossakin kuluttajariitalautakunta antaisi tarvittaessa neuvontaa ja opastusta kuluttajaneuvonnan tehtävissä työskenteleville, vaikkei asiasta säädettäisikään erityislaissa.

Valmiuslain 29 §:stä ehdotetaan poistettavaksi tarpeettomana elinkeinonharjoittajan ilmoitusvelvollisuus kuluttajaneuvontaa antavalle maistraatille, koska elinkeinonharjoittajalla on ilmoitusvelvollisuus myös Kilpailu- ja kuluttajavirastolle, jonka tehtäväksi kuluttajaneuvonta siirtyisi.

Kaikki ehdotetut lait on tarkoitettu tulemaan voimaan 1 päivänä tammikuuta 2019.

Kumoutuvat säännökset

Seuraavat säännökset kumoutuisivat kuluttajaneuvonnasta annetun lain kumoamisen yhteydessä.

Kuluttajaneuvonnasta annetun lain 2 §:n 4 kohdan mukaan kuluttajaneuvonnan yhtenä tehtävänä on avustaa pyynnöstä muita kuluttajaviranomaisia. Lainkohta esitetään kumottavaksi tarpeettomana. Hallintolain 10 §:n sisältää yleisen säännöksen viranomaisten yhteistyöstä. Lisäksi toisen kuluttajaviranomaisen avustamisen tarve vähenisi, kun kuluttajaneuvonta olisi osa Kilpailu- ja kuluttajavirastoa. Aluehallintovirastojen kuluttaja-asioita hoitavien henkilöiden on myös tarkoitus siirtyä Kilpailu- ja kuluttajavirastoon osana maakuntauudistuksen II-vaihetta.

Kuluttajaneuvonnasta annetun lain 5 §:ssä säädetään kuluttajaneuvontaa antavan henkilön kelpoisuusvaatimuksista. Pykälän 1 momentin mukaan kuluttajaneuvontaa antavalla henkilöllä tulee olla tehtävään soveltuva korkeakoulututkinto sekä sellainen kielitaito ja kokemus, jota tehtävän asianmukainen hoitaminen edellyttää. Pykälän 2 momentin mukaan tarkempia säännöksiä kelpoisuusvaatimuksista voidaan antaa valtioneuvoston asetuksella.

Kuluttajaneuvontaa antavan henkilön kelpoisuusvaatimuksia koskeva säännös esitetään kumottavaksi. Kilpailu- ja kuluttajavirastosta annetussa valtioneuvoston asetuksessa (728/2012) on säädetty viraston pääjohtajan, ylijohtajien ja muun välittömästi pääjohtajan alaisen toimintayksikön päällikön kelpoisuusvaatimuksista, muttei muun henkilöstön pätevydestä. Ei ole tarkoituksenmukaista, että yhden henkilöstöryhmän pätevyysvaatimuksista säädettäisiin erikseen. Työnantajan tulee rekrytointitilanteissa ilman erityistä sääntelyäkin ottaa huomioon kuluttajaneuvonnan tehtävien luonne.

Kuluttajaneuvonnasta annetun lain 6 §:n 2 momentissa säädetään erityiskustannuksia aiheuttavista suoritteista. Lainkohdan mukaan maistraatti voi periä maksun erityiskustannuksia aiheuttavista suoritteista, jolloin maksu peritään valtion maksuperustelaisissa (150/1992) säädettyllä tavalla. Säännös erityiskustannuksia aiheuttavista suoritteista esitetään kumottavaksi tarpeettomana. Säännöstä ei ole koskaan sovellettu.

2 Esityksen vaikutukset

Valtiovarainministeriö päätti 5 päivänä joulukuuta 2017 käynnistää valmistelun maistraattien, Väestörekisterikeskuksen ja Itä-Suomen aluehallintovirastossa toimivan maistraattien ohjaus- ja kehittämissyksikön tehtävien yhdistämiseksi 1 päivästä tammikuuta 2020 yhteen virastoon. Samassa yhteydessä päätettiin valmistella maistraattien kuluttajaneuvontatehtävien siirtäminen Kilpailu- ja kuluttajavirastoon.

Keskeinen peruste oli se, että kuluttajaneuvonnan katsottiin sopivan toiminnallisesti ja rakenteellisesti paremmin Kilpailu- ja kuluttajavirastoon, joka on jo maistraattiaikana vastannut kuluttajaneuvonnasta annetun lain mukaisesti kuluttajaneuvonnan johdosta, ohjauksesta ja valvonnasta.

Valmisteilla olevaan aluehallinnon uudistukseen sisältyy lisäksi aluehallintovirastojen kuluttajatehtävien ja niistä vastaavan henkilöstön siirto Kilpailu- ja kuluttajavirastolle, joka tämänhetkisen tiedon mukaan toteutunee vuoden 2021 alusta. Yhdessä nämä siirrot selkeyttäisivät hallinnon rakenteita ja virastojen välisiä ohjaussuhteita, kun kuluttajahallinnon tehtävät keskitettäisiin Kilpailu- ja kuluttajavirastoon, ja ne tulisivat saman tulosohjauksen piiriin kuin muutkin Kilpailu- ja kuluttajaviraston kuluttajatehtävät. Ohjaus yksinkertaistuisi ja kevenisi.

Myös Euroopan kuluttajakeskuksen hallintomalli yksinkertaistuisi nykyisestä, kun jatkossa komission kanssa tehtäisiin vain yksi sopimus nykyisten kolmen sijasta ja keskuksen henkilöstö olisi samassa organisaatiossa. Euroopan kuluttajakeskus on EU-maiden väliseen, rajat ylittävään kauppaan liittyvä kuluttajaneuvontapalvelu, jota Kilpailu- ja kuluttajavirasto hoitaa ja johon on osallistunut kahden maistraatin kuluttajaneuvontahenkilöstöä.

Asiakasnäkökulmasta on tärkeää, että Kilpailu- ja kuluttajavirasto voisi jatkossakin ohjata kuluttajaneuvonnan palvelukokonaisuutta. Kuluttajaneuvontapalvelut koostuvat maistraattien hoitaman henkilökohtaisen neuvonnan lisäksi Kilpailu- ja kuluttajaviraston ylläpitämistä verkkopalveluista ja sähköisen asioinnin kanavista. Kuluttajaneuvontapalveluja onkin kehitetty julkishallinnon yleisten asiakaspalvelutavoitteiden mukaisesti kohti keskitettyä yhden luukun palvelumallia, jossa tavoitteena on saumaton palvelukokemus, asiakasvirtojen tehokas ohjaaminen oikeaan paikkaan ja kuluttajaviranomaisten yhteistyön lisääminen. Asiakkaan ei tarvitse tietää, mikä viranomainen hänen asiaansa hoitaa, vaan viranomainen ratkoo toimivaltakysymykset. Siirto ei vaikuttaisi asiakkaille tarjottaviin palveluihin, vaan ne jatkuisivat sellaisinaan vuoden vaihteen jälkeenkin. Pidemmällä aikavälillä palvelujen voi odottaa paranevan ja muun muassa käytäntöjen edelleen yhtenäistyvän, kun koko henkilöstö olisi samassa organisaatiossa. Ruotsinkielisten palvelujen saatavuus turvattaisiin ottamalla rekrytoinnissa huomioon ruotsinkielisen kuluttajaneuvonnan tarve.

Lisäksi tietojärjestelmien hallinnointi ja kehittäminen olisi mutkattomampaa. Kuluttajaneuvonnassa on jo maistraattiaikana käytetty Kilpailu- ja kuluttajaviraston tietojärjestelmää, johon kirjataan sekä kuluttajaneuvontaan että Kilpailu- ja kuluttajavirastoon tulevat kuluttajien yhteydenotot. Myös tietojärjestelmien kehittäminen ja käyttäjätuki on jo ollut Kilpailu- ja kuluttajaviraston vastuulla. Kuluttajaneuvonnan tehtävien siirto ei siten aiheuttaisi tarvetta uusiin tietojärjestelmiin tai niiden muutoksiin vaan päinvastoin helpottaisi prosessien kehittämistä ja

HE 130/2018 vp

kuluttajaneuvonnassa kertyvän tiedon hyödyntämistä muun muassa valvonnan kohdentamisessa ja markkinoiden toimivuuden parantamiseen tähtäävässä vaikuttamistyössä.

Kuluttajaneuvontatehtävät ja sitä hoitava henkilöstö on tarkoitus siirtää sellaisenaan maistraateista Kilpailu- ja kuluttajavirastoon. Siirron taloudelliset vaikutukset olisivat siten neutraalit. Työ- ja elinkeinoministeriö, valtiovarainministeriö ja Kilpailu- ja kuluttajavirasto ovat sopineet, että vuoden 2019 alusta maistraateilta Kilpailu- ja kuluttajavirastolle siirtyisi 58 henkilötyövuotta vastaava henkilöstöresurssi. Kustannukset 58 henkilötyövuodesta olisivat noin 3,7 miljoonaa euroa. Summaan lisättäisiin Ahvenanmaan maakunnan hallitukselle siirrettävä 46 000 euroa kuluttajaneuvonnan järjestämiseen. Kilpailu- ja kuluttajaviraston toimintamenomomentille siirrettävä määräraha kuluttajaneuvonnan järjestämiseen vuonna 2019 olisi siten noin 3,7 miljoonaa euroa.

Maistraattien kuluttajaneuvontatehtäviä hoitava henkilöstö siirtyisi muutoksen yhteydessä valtion virkamieslain 5 a—c §:n perusteella maistraateista Kilpailu- ja kuluttajaviraston palvelukseen. Siirto Kilpailu- ja kuluttajavirastoon ei edellyttäisi työntekijöiden muuttamista toiselle paikkakunnalle vaan henkilöstö jäisi työskentelemään nykyisille työssäkäyntialueilleen. Siirron myötä Kilpailu- ja kuluttajavirastosta tulisi monipaikkakuntainen työyhteisö, mikä vaikuttaisi viraston sisäiseen johtamisjärjestelmään, hallintoon ja toimintatapoihin. Kilpailu- ja kuluttajavirasto on varautunut kehittämään muun muassa etäyhteys- ja etätyökäytäntöjä ja kouluttamaan niihin liittyen koko henkilöstöä.

Ehdotus ei vaikuta kuluttajaneuvonnan järjestämiseen Ahvenanmaalla.

3 Asian valmistelu

Ehdotus on valmisteltu virkатыönä työ- ja elinkeinoministeriössä. Valmisteluvaiheessa on oltu yhteydessä valtiovarainministeriöön sekä Kilpailu- ja kuluttajavirastoon.

Työ- ja elinkeinoministeriö on pyytänyt hallituksen esityksen luonnoksesta lausunnot valtiovarainministeriöltä, oikeusministeriöltä, Ahvenanmaan maakuntahallitukselta, aluehallintovirastoilta, maistraateilta, Kilpailu- ja kuluttajavirastolta, Kuluttajariitalautakunnalta, Kuluttajaliitolta, Ammattiliitto Prolta, JHL ry:ltä, Juko ry:ltä sekä johtavilta kuluttajaoikeusneuvojilta. Lausuntoja saatiin yhteensä 17. Kaikki lausunnonantajat ovat suhtautuneet kuluttajaneuvonnan siirtoon maistraateilta Kilpailu- ja kuluttajavirastoon myönteisesti. Kriittiset kannanotot liittyivät lähinnä kuluttajaneuvontaa antavien henkilöiden kelpoisuus- ja kielitaitovaatimusten sekä kuluttajariitalautakunnan neuvontavelvollisuuden poistamiseen säännöksistä. Kielitaitoa koskevista erityisistä kelpoisuusvaatimuksista säädetään rekisterihallintoasetuksessa (248/1996).

4 Riippuvuus muista esityksistä

Esitys on riippuvainen hallituksen esityksestä eduskunnalle laiksi Ahvenanmaan itsehallintolain 30 §:n muuttamisesta ja on tarkoitettu käsiteltäväksi sen yhteydessä. Ahvenanmaan itsehallintolain 30 §:n muuttamista koskeva hallituksen esitys valmistellaan oikeusministeriössä.

Esitys liittyy valtion vuoden 2019 talousarvioesitykseen ja on tarkoitettu käsiteltäväksi sen yhteydessä.

5 Voimaantulo

Lait ehdotetaan tulevaksi voimaan 1 päivänä tammikuuta 2019.

6 Säättämisjärjestys

Lakiesitys voidaan käsitellä normaalissa säättämisjärjestyksessä. Valmiuslakiin ehdotettu muutos on luonteeltaan tekninen.

Edellä esitetyn perusteella annetaan eduskunnan hyväksyttäväksi seuraavat lakiehdotukset:

1.

Laki

Kilpailu- ja kuluttajavirastosta annetun lain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan Kilpailu- ja kuluttajavirastosta annetun lain (661/2012) 2 §:n 1 momentin 6 kohta, ja *lisätään* 2 §:n 1 momenttiin, sellaisena kuin se on osaksi laissa 1401/2016, uusi 7 kohta ja uusi 2 a luku seuraavasti:

2 §

Tehtävät

Kilpailu- ja kuluttajavirasto:

-
- 6) huolehtii kuluttajaneuvonnan järjestämisestä;
7) huolehtii muista sille säädetyistä tai määrätyistä tehtävistä.
-

2 a luku

Kuluttajaneuvonta

16 a §

Kuluttajaneuvonnan sisältö

Kuluttajaneuvonnassa:

- 1) annetaan kuluttajille ja elinkeinonharjoittajille tietoja ja neuvontaa kuluttajalle merkittävistä asioista sekä kuluttajan oikeudellisesta asemasta;
- 2) avustetaan kuluttajaa yksittäisessä elinkeinonharjoittajan ja kuluttajan välisessä ristiriitatilanteessa selvittämällä asiaa ja pyrkimällä sovintoratkaisuun sekä ohjataan kuluttaja tarvittaessa asianmukaiseen oikeussuojaa antavaan toimielimeen;
- 3) osallistutaan kulutushyödykkeiden hintojen, laadun, markkinoinnin ja sopimusehtojen seurantaan.

16 b §

Kuluttajaneuvontaan oikeutetut

Kuluttajaneuvontaa annetaan ensisijaisesti kuluttajan asemassa olevalle henkilölle, jolla on kotikunta Suomessa taikka koti- tai asuinpaikka toisessa Euroopan unionin jäsenvaltiossa tai Euroopan talousalueeseen kuuluvassa valtiossa.

Kuluttajaneuvonta on maksutonta.

16 c §

Kuluttajaneuvontapalvelujen ostaminen

Kilpailu- ja kuluttajavirasto voi myös ostaa kuluttajaneuvontapalveluja sellaiselta palvelujen tuottajalta, joka kykenee hoitamaan tässä laissa mainitut kuluttajaneuvonnan tehtävät. Kuluttajaneuvontapalveluja tarjoavan palvelun tuottajan ja sen henkilökunnan on tässä tehtävässään noudatettava hallintolakia (434/2003), kielilakia (423/2003), saamen kielilakia (1086/2003) sekä viranomaisen toiminnan julkisuudesta annettua laki (621/1999). Kuluttajaneuvontaa antavaan henkilöön sovelletaan rikosoikeudellista virkavastuuta koskevia säännöksiä. Vahingonkorvausvastuusta säädetään vahingonkorvauslaissa (412/1974).

Ostaessaan kuluttajaneuvontapalveluja Kilpailu- ja kuluttajaviraston on tehtävä 1 momentissa tarkoitettun palvelun tuottajan kanssa sopimus kuluttajaneuvontapalvelujen tuottamisesta. Sopimus voidaan tehdä määräajaksi tai toistaiseksi. Sopimuksen irtisanomisaikaa ei voida sopia kahta vuotta lyhyemmäksi.

Sopimusta koskeva riita-asia käsitellään hallintoriita-asiana hallinto-oikeudessa siten kuin hallintolainkäyttölaissa (586/1996) säädetään.

Tämä laki tulee voimaan päivänä _____ kuuta 20 _____.

Henkilöstön asemasta säädetään valtion virkamieslain (750/1994) 2 luvussa.

Maistraattien kuluttajaneuvonnassa vireillä olevat asiat siirtyvät tämän lain tullessa voimaan Kilpailu- ja kuluttajavirastolle.

2.

Laki

kuluttajaneuvonnasta annetun lain kumoamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti säädetään:

1 §

Tällä lailla kumotaan kuluttajaneuvonnasta annettu laki (800/2008).

2 §

Tämä laki tulee voimaan päivänä _____ kuuta 20 _____.

3.

Laki

kuluttajariitalautakunnasta annetun lain 5 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan kuluttajariitalautakunnasta annetun lain (8/2007) 5 §:n 2 momentti seuraavasti:

5 §

Muut tehtävät

Lautakunnan henkilökunnan on annettava kuluttajariita-asiain asianosaisille tietoja ja neuvoja asian vireille saattamisesta ja lautakunnan menettelytavoista.

Tämä laki tulee voimaan päivänä _____
kuuta 20 _____.

4.

Laki

valmiuslain 29 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan valmiuslain (1552/2011) 29 §:n 1 momentti, sellaisena kuin se on laissa 672/2012, seuraavasti:

29 §

Valvonta- ja ilmoitusvelvollisuus

Väestön toimeentulon turvaamiseksi 3 §:n 1—3 kohdassa tarkoitetuissa poikkeusoloissa elinkeinonharjoittaja on velvollinen pyynnöstä ilmoittamaan työ- ja elinkeinoministeriölle, Kilpailu- ja kuluttajavirastolle sekä aluehallintovirastolle tiedot sellaisten päivittäistavara- ja palvelusyritysten kuuluvien kulutushyödykkeiden kysyntä- ja tarjontatilanteesta, joilla on huomattava merkitys väestön toimeentulolle ja kansanterveydelle. Lisäksi elinkeinonharjoittajan on pyydytystä laajuudessa ilmoitettava hyödykkeen hinta tai hinnoitteluperuste ja niiden muutokset, jos se on hintavalvontaa varten välttämätöntä.

Tämä laki tulee voimaan päivänä _____
kuuta 20 _____.

HE 130/2018 vp

Helsingissä 14 päivänä syyskuuta 2018

Pääministeri

Juha Sipilä

Työministeri Jari Lindström

1.

Laki

Kilpailu- ja kuluttajavirastosta annetun lain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan Kilpailu- ja kuluttajavirastosta annetun lain (661/2012) 2 §:n 1 momentin 6 kohta, ja *lisätään* 2 §:n 1 momenttiin, sellaisena kuin se on osaksi laissa 1401/2016, uusi 7 kohta ja lakiin uusi 2 a luku seuraavasti:

Voimassa oleva laki

Ehdotus

2 §

2 §

Tehtävät

Tehtävät

Sen lisäksi, mitä Kilpailu- ja kuluttajavirastosta annetun lain (661/2012) 2 §:ssä säädetään, Kilpailu- ja kuluttajavirasto:

Sen lisäksi, mitä Kilpailu- ja kuluttajavirastosta annetun lain (661/2012) 2 §:ssä säädetään, Kilpailu- ja kuluttajavirasto:

6) huolehtii muista sille säädetyistä tai määrätyistä tehtävistä.

6) huolehtii kuluttajaneuvonnan järjestämisestä;

7) huolehtii muista sille säädetyistä tai määrätyistä tehtävistä.

2 a luku

Kuluttajaneuvonta

16 a §

Kuluttajaneuvonnan sisältö

Kuluttajaneuvonnasta

1) annetaan kuluttajille ja elinkeinonharjoittajille tietoja ja neuvontaa kuluttajalle merkittävistä asioista sekä kuluttajan oikeudellisesta asemasta;

2) avustetaan kuluttajaa yksittäisessä elinkeinonharjoittajan ja kuluttajan välisessä ristiriitatilanteessa selvittämällä asiaa ja pyrkimällä sovintoratkaisuun sekä ohjataan kuluttaja tarvittaessa asianmukaiseen oikeussuojaa antavaan toimielimeen;

3) osallistutaan kulutushyödykkeiden hintojen, laadun, markkinoinnin ja sopimuseh-

Voimassa oleva laki

Ehdotus

tojen seurantaan.

16 b §

Kuluttajaneuvontaan oikeudet

Kuluttajaneuvontaa annetaan ensisijaisesti kuluttajan asemassa olevalle henkilölle, jolla on kotikunta Suomessa taikka koti- tai asuinpaikka toisessa Euroopan unionin jäsenvaltiossa tai Euroopan talousalueeseen kuuluvassa valtiossa.

Kuluttajaneuvonta on maksutonta.

16 c §

Kuluttajaneuvontapalvelujen ostaminen

Kilpailu- ja kuluttajavirasto voi myös ostaa kuluttajaneuvontapalveluja sellaiselta palvelujen tuottajalta, joka kykenee hoitamaan tässä laissa mainitut kuluttajaneuvontatehtävät. Kuluttajaneuvontapalveluja tarjoavan palvelun tuottajan ja sen henkilökunnan on tässä tehtävässään noudatettava hallintolakia (434/2003), kielilakia (423/2003), saamen kielilakia (1086/2003) sekä viranomaisten toiminnan julkisuudesta annettua lakia (621/1999). Kuluttajaneuvontaa antavaan henkilöön sovelletaan rikosoikeudellista virkavastuuta koskevia säännöksiä. Vahingonkorvausvastuusta säädetään vahingonkorvauslaissa (412/1974).

Ostaessaan kuluttajaneuvontapalveluja Kilpailu- ja kuluttajaviraston on tehtävä 1 momentissa tarkoitetun palvelun tuottajan kanssa sopimus kuluttajaneuvontapalvelujen tuottamisesta. Sopimus voidaan tehdä määräajaksi tai toistaiseksi. Sopimuksen irtisanomisaikaa ei voida sopia kahta vuotta lyhyemmäksi.

Sopimusta koskeva riita-asia käsitellään hallintoriita-asiana hallinto-oikeudessa siten kuin hallintolainkäyttölaissa (586/1996) säädetään.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

Henkilöstön asemasta säädetään valtion virkamieslain (750/1994) 2 luvussa.

HE 130/2018 vp

Voimassa oleva laki

Ehdotus

Maistraattien kuluttajaneuvonnassa vireillä olevat asiat siirtyvät tämän lain tullessa voimaan Kilpailu- ja kuluttajavirastolle.

3.

Laki

kuluttajariitalautakunnasta annetun lain 5 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan kuluttajariitalautakunnasta annetun lain (8/2007) 5 §:n 2 momentti seuraavasti:

Voimassa oleva laki

Ehdotus

5 §

5 §

Muut tehtävät

Muut tehtävät

Lautakunnan henkilökunnan on annettava kuluttajariita-asiain asiainosaisille tietoja ja neuvoja asian vireille saattamisesta ja lautakunnan menettelytavoista. *Kunnallisille kuluttajaneuvojille on annettava oikeudellista neuvontaa ja muuta opastusta lautakunnan toimivaltaan kuuluvissa asioissa.*

Lautakunnan henkilökunnan on annettava kuluttajariita-asiain asiainosaisille tietoja ja neuvoja asian vireille saattamisesta ja lautakunnan menettelytavoista.

Tämä laki tulee voimaan _____ päivänä
kuuta 20 .

4.

Laki

valmiuslain 29 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan valmiuslain (1552/2011) 29 §:n 1 momentti, sellaisena kuin se on laissa
672/2012, seuraavasti:

Voimassa oleva laki

Ehdotus

29 §

29 §

Valvonta- ja ilmoitusvelvollisuus

Valvonta- ja ilmoitusvelvollisuus

Väestön toimeentulon turvaamiseksi 3 §:n 1-3 kohdassa tarkoitetuissa poikkeusoloissa elinkeinonharjoittaja on velvollinen pyynnöstä ilmoittamaan työ- ja elinkeinoministeriölle, Kilpailu- ja kuluttajavirastolle, aluehallintovirastolle ja kuluttajaneuvonnasta annetun lain (800/2008) nojalla kuluttajaneuvontaa antavalle maistraatille tiedot sellaisten päivittäistavara- ja tarjontatilanteesta, joilla on huomattava merkitys väestön toimeentulolle ja kansanterveydelle. Lisäksi elinkeinonharjoittajan on pyydettyssä laajuudessa ilmoitettava hyödykkeen hinta tai hinnoitteluperuste ja niiden muutokset, jos se on hintavalvontaa varten välttämätöntä.

Väestön toimeentulon turvaamiseksi 3 §:n 1—3 kohdassa tarkoitetuissa poikkeusoloissa elinkeinonharjoittaja on velvollinen pyynnöstä ilmoittamaan työ- ja elinkeinoministeriölle, Kilpailu- ja kuluttajavirastolle sekä aluehallintovirastolle tiedot sellaisten päivittäistavara- ja tarjontatilanteesta, joilla on huomattava merkitys väestön toimeentulolle ja kansanterveydelle. Lisäksi elinkeinonharjoittajan on pyydettyssä laajuudessa ilmoitettava hyödykkeen hinta tai hinnoitteluperuste ja niiden muutokset, jos se on hintavalvontaa varten välttämätöntä.

Tämä laki tulee voimaan _____ päivänä
kuuta 20 _____